

РЕЦЕНЗІЇ

УДК 343.13

DOI <https://doi.org/10.32782/2311-8040/2024-1-25>

Гловюк Ірина Василівна,

доктор юридичних наук, професор, Заслужений юрист України,
професор кафедри кримінально-правових дисциплін Інституту права
Інституту з підготовки фахівців для підрозділів Національної поліції,
Львівський державний університет внутрішніх справ,
вулиця Городоцька, 26, Львів, 79000, Україна
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-5685-3702>

АКТУАЛЬНЕ НАУКОВО-ПРАКТИЧНЕ ВИДАННЯ З ПИТАНЬ КВАЛІФІКАЦІЇ ТА ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ КОЛАБОРАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Рецензія на кн.: Розслідування колабораційної діяльності : практ. посібник / Є. О. Письменський, С. В. Головкін, А. В. Коваленко, В. В. Коваленко. Київ: Дакор, 2023. 260 с.

Рецензія підготовлена на практичний посібник «Розслідування колабораційної діяльності», авторами якого є доктор юридичних наук, професор Є. О. Письменський, кандидат юридичних наук, доцент С. В. Головкін, кандидат юридичних наук, доцент А. В. Коваленко та кандидат юридичних наук, професор В. В. Коваленко. Практичний посібник присвячений розгляду ключових питань, які виникають під час досудового розслідування колабораційної діяльності (ст. 111-1 Кримінального кодексу України).

Ключові слова: колабораційна діяльність, кваліфікація, досудове розслідування, криміналістична характеристика, слідчі (розшукові) дії.

Hloviuk Iryna. Actual scientific and practical publication on qualification issues and pre-trial investigation of collaborative activities

The review was prepared for the practical manual "Investigation of collaborative activities", the authors of which are Doctor of Law, Professor Ye. Pysmenskyi, Candidate of Law, Associate Professor S. Holovkin, Candidate of Law, Associate Professor A. Kovalenko and Candidate of Law, Professor V. Kovalenko. The practical manual is dedicated to the consideration of key issues that arise during the pre-trial investigation of collaborative activities (Article 111-1 of the Criminal Code of Ukraine).

Key words: collaborative activity, qualification, pre-trial investigation, forensic characteristics, investigative (search) actions.

03 березня 2022 року на тлі активної фази неспровокованої збройної агресії російської федерації та тимчасової окупації окремих територій на півночі, сході та півдні нашої країни Верховна Рада України ухвалила рішення про запровадження кримінальної відповідальності за окремі прояви взаємодії громадян України з представниками держави-агресора, доповнивши Кримінальний кодекс України статтею 111-1 «Колабораційна

діяльність». Зважаючи на це перед вітчизняними правоохоронцями постало складне завдання розкриття та розслідування нового виду кримінальних правопорушень в умовах небезпеки для свого життя, організаційних труднощів, високого навантаження та відсутності відповідного науково-методичної забезпечення. Зокрема, згідно із статистичними даними Офісу Генерального прокурора протягом 2022–2023 років було обліковано

7058 випадків вчинення діянь, передбачених ст. 111-1 КК України.

За період, який минув з 03 березня 2022 року, з'явилися деякі ґрунтовні видання стосовно кваліфікації та розслідування колабораційної діяльності, зокрема:

– Колабораційна діяльність: загальні засади кримінально-правової кваліфікації : практич. порадник / О. О. Буряк, О. І. Букрєєв, Д. О. Олейніков, М. В. Членов / за заг. ред. засл. юриста України А. З. Швеця. Харків: Право, 2022;

– Методичні рекомендації з питань кримінально-правової кваліфікації, оперативнорозшукової діяльності та кримінального провадження за ст. 111-1 КК України «Колабораційна діяльність» / С. Албул, Т. Волошанівська, А. Марченко, Г. Мудрецька, Г. Резніченко, І. Федоров, І. Чекмарьова. Одеса: ОДУВС, 2022;

– Злочинна колаборація в умовах збройної агресії: практичний порадник з кримінально-правової оцінки та розмежування / О. І. Букрєєв [та ін.] ; за заг. ред. В. В. Малюка; СБУ, Ін-т підгот. юрид. кадрів для СБУ НЮУ ім. Ярослава Мудрого. Київ : Правова єдність: Алерта, 2023;

– Розслідування воєнних злочинів і пов'язаних з війною кримінальних правопорушень: кримінально-правові, кримінальні процесуальні та криміналістичні аспекти : наук.-практ. посіб. / [І. В. Гловюк, О. М. Литвинов, Ю. В. Орлов та ін.] ; за заг. ред. д-ра юрид. наук, проф., члена-кор. НАПрН України В. В. Сокурєнка ; МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. – Харків : ХНУВС, 2023.

Утім, не усі важливі питання кваліфікації та розслідування колабораційної діяльності були досліджені, а практика виявлення таких фактів змінюється. Тому практичний посібник «Розслідування колабораційної діяльності» колективу авторів Донецького державного університету внутрішніх справ є актуальним та своєчасним виданням, спрямованим на підтримку правозастосовувачів та навчання майбутніх правоохоронців.

Практичний посібник «Розслідування колабораційної діяльності» правильно струк-

турований, він складається з чотирьох розділів, де здійснено послідовний перехід від загальних засад кримінально-правової протидії колабораційної діяльності та її кваліфікації до питань криміналістичної характеристики та організації розслідування.

У першому розділі практичного посібника «Загальні засади кримінально-правової протидії колабораційної діяльності» висвітлено особливості формування та реалізації політики України щодо протидії колабораціонізму, запропоновано авторський підхід до визначення поняття колабораційної діяльності та здійснено її класифікацію.

У межах другого розділу «Кваліфікація колабораційної діяльності» автори розкрили особливості кваліфікації колабораційної діяльності за її окремими ознаками (видами) та відмежували діяння, передбачені ст. 111-1 КК України, від правомірної поведінки та суміжних складів кримінального правопорушення.

У третьому розділі наведено криміналістичну характеристику колабораційної діяльності. Окрему увагу привернуто способам учинення таких діянь, їх типовим слідам, обстановці кримінального правопорушення та особі правопорушника.

Четвертий розділ рецензованої праці присвячений особливостям організації розслідування колабораційної діяльності. Автори розкрили основні джерела відомостей про ознаки таких кримінальних правопорушень, проблемні питання визначення підслідності цих діянь, типові слідчі ситуації початкового етапу розслідування та специфіку тактики проведення окремих слідчих (розшукових) дій у кримінальних провадженнях за фактами діянь, передбачених ст. 111-1 КК України.

Важливо, що серед додатків до рецензованого видання варто виокремити підготовані авторами зразки процесуальних документів, які складаються під час досудового розслідування колабораційної діяльності: протокол огляду комп'ютерних даних (вебсторінки), постанови про призначення судової експертизи комп'ютерної техніки і програмних продуктів, судових портретної та почеркової експертизи.

Автори видання спираються на емпіричну базу – результати стандартизованого інтерв'ювання 4 слідчих та 1 дізнавача НП України, 3 слідчих СБ України, 1 детектива ДБР, які мають практичний досвід розслідування діянь, передбачених ст. 111-1 КК України, а також результати узагальнення близько 300 вироків національних судів за фактами вчинення таких діянь.

Текст посібника характеризується високим науковим та дидактичним рівнем, містить значну кількість посилань на матеріали конкретних кримінальних проваджень (судових справ), думки практиків, за допомогою яких автори ілюструють сформульовані висновки і пропозиції. Посібник викладений доступною мовою, легкою для сприйняття як науковцями, такі і практиками, здобувачами вищої освіти.

У цілому відзначаючи логічність та послідовність побудови посібника, належний науковий та практичний рівень, відмітимо, що доречно було б провести інтерв'ювання

більшої кількості слідчих та прокурорів, які здійснюють досудове розслідування та процесуальне керівництво у цій сфері. На думку рецензентки, могла б бути більш детально аргументована теза про обстановку вчинення колабораційної діяльності за ч. 1 ст. 111-1 КК України (с. 46, 102, 106, 118). Також доречно було б навести положення міжнародного гуманітарного права про режим окупації у контексті кваліфікації за ст. 111-1 КК України.

Отже, практичний посібник «Розслідування колабораційної діяльності» є комплексною, завершеною та ґрунтовною науково-практичною працею, яка буде однаково корисна як практикам, долученим до кваліфікації та досудового розслідування діянь, передбачених ст. 111-1 КК України, так і здобувачам освіти – майбутнім правоохоронцям, які тільки готуються встати до лав Національної поліції, Служби безпеки та прокуратури України, а також усім, хто цікавиться проблематикою кваліфікації та розслідування колабораційної діяльності.